

Даций Олександр Іванович,

доктор економічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, В. о. ректора, Академія міуніципального управління, вул. Івана Кудрі, 33, м. Київ, 02000, тел.: (044) 529 05 16, e-mail: rector@amu.edu.ua

Даций Александр Иванович,

доктор экономических наук, профессор, Заслуженный работник образования Украины, И. о. ректора, Академия муниципального управления, ул. Ивана Кудри, 33, г. Киев, 02000, тел.: (044) 529 05 16, e-mail: rector@amu.edu.ua

Olexandr Ivanovich Datsiy,

Doctor of Economics, Professor, Honored Worker of Education of Ukraine, acting Rector, Academy of Municipal Management, st. Ivan Kudri, 33, Kyiv, 02000, tel.: (044) 529 05 16, e-mail: rector@amu.edu.ua



ЗРОСТАННЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ ЯК КРИТЕРІЙ ДІЙ УКРАЇНСЬКОЇ ВЛАДИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Анотація. Визначено проблеми державної влади в системі управління комунікаціями та просування інформації. Проаналізовано праці, що присвячені вивченню нових можливостей публічного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства. Встановлено, що невизначеність цілеорієнтованих критеріїв якості життя у суспільній справі призводить до великих помилок у соціальній, економічній політиці, розпорошує людський капітал, деконцентрує соціальну енергію у вирішенні головних питань розвитку. Доведено тезу про утопічність соціальної революції в сучасних умовах в Україні. Визначено якість життя як головний критерій людського розвитку в Україні.

Ключові слова: державна влада, інформаційне суспільство, управління комунікаціями, якість життя.

РОСТ КАЧЕСТВА ЖИЗНИ КАК КРИТЕРИЙ ДЕЙСТВИЙ УКРАИНСКОЙ ВЛАСТИ В УСЛОВИЯХ РАЗВИТИЯ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА

Аннотация. Определены проблемы государственной власти в системе управления коммуникациями и продвижения информации. Проанализирована

ны работы, посвященные изучению новых возможностей публичного управления в условиях развития информационного общества. Установлено, что неопределенность целеориентированных критериев качества жизни в общественном деле приводит к большим ошибкам в социальной, экономической политике, расплывает человеческий капитал, деконцентрирует социальную энергию в решении главных вопросов развития. Доказано тезис об утопичности социальной революции в современных условиях в Украине. Определено качество жизни в качестве главного критерия человеческого развития в Украине.

Ключевые слова: государственная власть, информационное общество, управление коммуникациями, качество жизни.

GROWTH OF THE QUALITY OF LIFE AS CRITERIA OF THE ACTION OF THE UKRAINIAN GOVERNMENT IN CONDITIONS OF DEVELOPMENT OF INFORMATION SOCIETY

Abstract. The problems of the government in the management system of communication and promotion of information on them are determined. Analysis of papers devoted to the study of new opportunities of the public administration in the conditions of emerging of the information society is conducted. Found that uncertainty of the goal oriented criteria of quality of life in public affairs lead to large errors in the social, economic policy scattered human capital, deconcentrate social energy in addressing of the key development issues. Proved the thesis of utopian of the social revolution in contemporary conditions in Ukraine. Defined quality of life as the main criterion of human development in Ukraine.

Keywords: public authorities, information society, communications management, quality of life.

Постановка проблеми. Проблема кризових явищ управління державою на сучасному етапі пов'язана не просто з пагубними технологіями, але з відсутністю системи єдиних напрямів і обмежень діяльності, визначених і збалансованих на різних рівнях і в різних сферах мірою життя. Розвиток України пов'язаний з глобальними тенденціями розвитку світової цивілізації, боротьбою за лідерство в ній, з сучасними домінуючими внутрішніми ситуаціями, що визначають логіку внутрішнього розвитку. Сучасні

державні управлінці діють неадекватно не тільки через відсутність професіоналізму, а й через відсутність знання міри життя природи, людини, суспільства.

Розвиток науки і соціальних технологій дає змогу сучасним представникам влади на всіх її рівнях успішно застосовувати насильство за допомогою психічного і фізичного придушення. Людина, що заважає, визначається як перешкода, яку необхідно усунути. Проблема насильницьких технологій набуває особливої гостроти при застосуванні

високого рівня знань про управління комунікаціями і просування інформації (технології перекручування інформації).

Аналіз останніх публікацій за проблематикою. Різні аспекти розвитку інформаційного суспільства проаналізовано в українській і російській літературі у працях І. Ю. Алексєєвої, М. С. Демкової, Т. А. Берези, Л. В. Березовець, О. Л. Вартанової, С. Т. Кара-Мурзи, А. В. Колодюка, І. Б. Коліушко, В. І. Лисицького, Л. Г. Мельника, І. С. Мелюхіна, А. І. Ракитова, Г. Л. Смоляна, Д. С. Черешкіна, А. А. Чернова та ін.

Мета статті — проаналізувати процес зростання якості життя як критерій дій української влади в умовах розвитку інформаційного суспільства.

Виклад основного матеріалу. Ще у 1973 році у США вийшла книга видатного американського соціолога й футуролога, засновника концепції постіндустріального (інформаційного) суспільства Д. Белла (1919–2011 рр.) “Прихід постіндустріального суспільства” [1], яка викликала великий інтерес до теми й мала широкий позитивний резонанс. Ця праця стала підсумком осмислення тих процесів, що відбувалися в економіці й суспільному житті Сполучених Штатів у повоєнні десятиріччя (Друга світова війна). Книга містить глибокий аналіз основних тенденцій у зміні співвідношення секторів суспільного виробництва, становленні економіки послуг, формуванні наукового знання як самостійного елемента виробничих сил. У ній оцінюються роль і місце постіндустріального суспільства в загальній кар-

тині соціального прогресу. Цілісна концепція вибудовується Беллом на підставі аналізу гігантського фактологічного матеріалу, в полеміці з представниками різноманітних напрямів економічної й соціологічної думки.

Для людства інформація перетворилася на глобальний невичерпний ресурс. Його інтенсивне засвоєння, а також виникнення нових вражаючих можливостей публічного управління — характерні риси, що вирізняють нову епоху.

Інформація також у всьому світі розглядається і як один з головних економічних ресурсів, сутність якого свого часу розкрили численні вчені. Польський філософ та економіст А. Шафф писав: “Суспільство інформатики створює умови для щасливого життя людства; воно знімає з порядку денного те, що досі було причиною поганій якості життя мас — потребу... створює можливості для повної реалізації особистості, звільняючи людину від важкої фізичної, а також монотонної розумової праці, забезпечуючи її вільним часом для саморозвитку й величезним прогресом знання” [2, с. 331–332].

Головний методологічний принцип вчення відомого канадського філософа, філолога, еколога засобів комунікації й теоретика впливу артефактів як засобів комунікації Маршалла Маклюєна (1911–1980 рр.) можна сформулювати так: духовний і матеріальний прогрес людства визначають не знаряддя праці або освоєння природи, не економіка, політика чи культура, а технологія соціальної комунікації, тобто кому-

нікаційні канали, якими володіють люди [3].

Завдяки інформаційним технологіям постіндустріальне суспільство відрізняється від своїх попередників зміною терміну тривалості різних соціальних процесів. Приміром, рівень і якість освіти членів суспільства змінюються швидше за технології; також швидше проходить процес змін стереотипів масової поведінки, ніж співвідношення сил держав або час проведення реформ.

Регенерація соціального капіталу після “великого розриву” з традиційними нормами (релігії або ієрархічного устрою) вимагає відтворення за допомогою дискусій, доказів, культурних аргументів або культурних війн [4, с. 340]. П. Бурдье виділяє три типи політичного капіталу: той, що заснований на світогляді конфесій; той, що ґрунтується на формалізованих режимах постмонархічного типу; та позиковий політичний капітал, що спирається на довіру [5, с. 208]. Соціальний оптимізм зростає у процесі розвитку й укріплення соціального капіталу в тому ступені, у якому соціальний капітал із потенційного переходить у практичний розвиток міри життя суспільства. Тому проект оптимістичного розвитку з державної політики, як ієрархічного детермінування, розростається до історичного сценарію в умовах цілеорієнтації соціального капіталу у формуванні громадянського суспільства в цілому і мережних структурах зокрема. Це положення є вірним і відносно глобальних процесів, тому у Програмі розвитку ООН у якості трьох основних опор співробітництва визначаються сприяння розви-

тку, інвестиції у розвиток людини, прибуток від яких вимірюється людським потенціалом; міжнародна торгівля, як каталізатор розвитку людини при обмеженні несправедливого обміну; безпека від використання насильства [6, с. 2–3]. До цього ж прогрес не зводиться лише до покращання здоров'я і освіти, підвищення доходів, але й складається з розширення можливостей вибору лідерів, що впливають на державні рішення і обмін знаннями [7, с. 1].

Невизначеність цілеорієнтованих критеріїв якості життя у суспільній справі призводить до великих помилок у соціальній, економічній політиці, розпорошує людський капітал, деконцентрує соціальну енергію у вирішенні головних питань розвитку.

При використанні цих систем розрахунків, які мають методологічні помилки, відбувається, на думку С. Г. Кара-Мурзи, “ефект Піаже”, втрата принципу збереження величини або кількості, який, як інструмент міри, “складає необхідну умову будь-якої раціональної діяльності” [8, с. 118]. Тому порівняння рівня життя відбувалось (а часто-густо і відбувається) за побічними, не життєво важливими показниками, при зневажанні суспільних амортизаторів. Іншим недоліком використання лише кількісних показників, без з'ясування сутнісних детермінант якості життя, є відмова від концепції базовості економічної сфери у топці суспільства, що є невірним, тому що добробут суспільства та заможність особистості у кінцевому рахунку базуються на праці.

Тому використання окремих макропоказників або мікропоказни-

ків часто-густо не враховують або втрачають ідею завзятої праці, вже в цьому знижуючи цінність ідеї добробуту народу. У цьому контексті доцільно розглянути зміни структури вартості зробленого сукупного продукту, аналіз якої дуже вдало зробили В. О. Лісічкін та Л. О. Шелепін. Постіндустріальне суспільство країн Заходу (для нього використовуються також терміни: інформаційне суспільство, суспільство споживання, сучасний капіталізм) має специфіку, яка пов'язана з виходом на перший план інформації, наука стає безпосередньою виробничою силою, економіка набуває надскладний характер. Основою економіки постіндустріального суспільства стало одержання надлишкової доданої вартості, що виникає за рахунок зниження витрат виробництва на окремій групі підприємств, тому для одержання постійного прибутку повинні постійно впроваджуватися все нові і нові випереджальні технології. Принцип одержання максимального прибутку на основі надлишкової прибавочної вартості постійно поширюється на всі сфери життя суспільства, тому виникло “суспільство споживання”, в якому створюються нові предмети споживання і навіть потреби (“індустрії мод, кумирів, “зірок”) [9, с. 11–15.].

Саме зміна структури вартості виробленого сукупного продукту визначила домінанту духовно-культурного та наукового фактора розвитку суспільства, при цьому його основною тенденцією стає конкуренція за якість життя. Ці положення визначають також економічне

підґрунтя реалізації людської потреби у самореалізації, або гармонізацію ступенів волі, якщо прийняти класифікацію суспільного прогресу В. М. Мініної. В її концепції виділяється три типи суспільного прогресу згідно трьом ступеням розвитку волі: волі як міри оволодіння стихійними силами природи, волі як міри оволодіння стихійними соціальними силами (соціальної волі) і волі як міри оволодіння людиною власними силами (волі особистості). Відповідно до цього перший тип прогресу зумовлений в більшій мірі природною детермінацією, другий — соціальною, третій — біосоціальною. Головними факторами соціального прогресу є незворотний характер розвитку продуктивних сил, у якому домінує висхідна лінія (соціальна сутність прогресивних змін в продуктивних силах суспільства складається у вдосконалюванні здатності людини до праці), а також еволюція матеріальної і духовної культури і зростання її ролі в організації соціально-економічного і соціально-політичного життя суспільства [10, с. 21].

Тому “світ постіндустріального суспільства вимагає нових моделей соціальної організації”. Потреба в інформації зростала й зростає швидше, ніж виробляється сама інформація. Зростаючий брак інформації та розвиток ринкових відносин разом — є стимулом до революційних змін у царині інформаційних і комунікаційних технологій — основи сучасної соціотехнічної революції.

Нині використовується термін “соціальна революція”. Андрій Єрмолаєв вважає, що Україну “чекає

другий етап соціальної революції”. “З революцією і демократією можна жартувати, тому що революція і демократія наносять удар. На жаль, нас чекає другий етап соціальної революції, який буде куди більш жорстким, ніж події Майдану. І нести відповідальність будуть ті політичні сили, які зараз реставрують старий режим в новій оболонці”. На його думку, “на хвилі злиднів, голоду і революційної рефлексії в Україні можливі соціальні бунти, які очолять нові радикальні лідери без серйозної політичної позиції”. “Щоб цього не сталося, необхідно уникнути соціальних потрясінь цієї зими, провести найглибшу конституційну реформу (що включає, в тому числі, децентралізацію) і перезавантажити національну владу” [11].

Концепцію “соціальної революції” як швидкого революційного (читай — насильницького) переоблаштування суспільства, на яку покладалися більшовики, свого часу піддав гострій критиці Микола Бердяєв. Він писав про необхідність нагадати їм “про ту остаточно з’ясовану істину, наукову та філософську, що соціальна революція в строгому сенсі слова взагалі неможлива, її ніколи не було і ніколи не буде. У цій області слово “революція” можна вживати тільки алегорично, лише в дуже розширеному сенсі. ...Зміна соціальної тканини суспільств завжди є тривалий молекулярний процес; вона залежить, з одного боку, від стану продуктивних сил, від економічної творчості, промислової та сільськогосподарської, з іншого — від незримих змін у людській психіці” [12].

Глибокі інституційні перетворення вимагають часу, а соціальна революція за означенням — швидка й кардинальна їх зміна. Отже, ті, що проєктують соціальну революцію, беруть на себе непосильне завдання, яке, принаймні, не може вкластися в часові рамки “революції”. А безстрокова, перманентна революція втрачає будь-який сенс, адже вона не відрізняється від “еволюції”. Звідси можна підтримати висновок, що “соціальна революція як кардинальна і відносно швидка заміна соціальних інституцій, що переводить суспільну систему у нову якість — це скоріше міф, аніж історична реальність. Вона базується на утопічному сподіванні на можливість швидкого створення суспільної системи за ідеологічним проєктом, не враховує реального співвідношення ролі людського задуму, з одного боку, і спонтанних змін та еволюційного реформаторства, з іншого, у процесах суспільної трансформації” [13].

Узагальнюючи досвід інформатизації нашої країни, порівнюючи його з досвідом інших розвинених інформаційних держав, зважаючи також на те, що Україна не залишається осторонь глобалізаційних процесів, можна стверджувати, що вона має всі шанси достойно виїти на світовий рівень і побудувати власне інформаційне суспільство, відповідно до соціальних стандартів.

Конкуренція країн у людському розвитку по-суті стає боротьбою за більш високий рівень якості життя, що поступово стає системним критерієм оптимістичної перспективи розвитку суспільства. Всі інші фак-

тори є підсистемними або свідчать про залежність соціальної перспективи від центрizmu проблеми усталеності суспільства і збалансованості усталеного людського розвитку. Спрямованість і зусилля держави в напрямі оптимістичних соціальних перспектив дають позитивний результат, якщо у результаті основним є підвищення рівня якості життя. У соціальних перспективах України однією з основних проблем залишається проблема убогості і бідності, яка має свою специфіку та визначає диспропорції у розвитку балансу якості життя між різними верствами населення або відсутність концентрації соціального капіталу у напрямі соціального розвитку суспільства. Працьовитість, дисциплінованість, освіченість українських людей відзначають практично всі іноземні інвестори як переваги української економіки. Проблема бідності в Україні викликана нерівністю прибутків і відсутністю закріплених законодавством можливостей збільшення прибутків при посиленій праці і високому рівні освіти.

Висновки та перспективи подальших досліджень. На сьогодні якість життя є критерієм людського розвитку в Україні. Дії влади мають бути цілеспрямовані на зниження рівня бідності населення і виступати одним із найважливіших критеріїв розвитку міри життя України. Вирішення проблеми бідності є вирішенням оптимального співвідношення політики соціального захисту — субсидіарності стимулювання підприємницької активності, державного вирівнювання в оплаті праці бюджетників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Белл Д. Прихід постіндустріального суспільства / Д. Белл // Сучасна зарубіжна філософія. — К., 1996. — С. 194–251.
2. *Политология: Учеб.-метод. пособ.* / [В. С. Пусько, Т. В. Богомолова, И. В. Волкова и др.]; под ред. В. С. Пусько. — М.: МГТУ им. Н. Э. Баумана, 2008. — 363 с.
3. “Маршалл Маклуен” [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Маршалл_Маклуен
4. Фукуяма Ф. Великий разрыв / Ф. Фукуяма; Пер. с англ., под общ. ред. А. В. Александровой. — М.: ООО “Изд-во АСТ”, 2003. — 474 с.
5. Бурдые П. Социология политики / П. Бурдые; [пер. с фр.]; сост., общ. ред. и предисл. Н. А. Шматко. — М.: Socio-Logos, 1993. — 336 с.
6. Доклад о развитии человека-2005. Международное сотрудничество на перепутье: Помощь, торговля и безопасность в мире неравенства / Пер. с англ. — М.: Весь мир, 2005. Опубликовано для Программы развития Организации Объединенных Наций (ПРООН). — 416 с.
7. Доклад о развитии человека-2010. Реальное богатство народов: пути к развитию человека / Пер. с англ.; ПРООН. — М.: Весь Мир, 2010. — 244 с.
8. Кара-Мурза С. Г. Манипуляция сознанием. — К.: Оріяни, 2003. — 500 с.
9. Лисичкин В. А., Шелетин Л. А. Третья мировая (информационно-психологическая) война. — М.: Ин-т соц.-полит. исслед. АСН, 1999. — 304 с.
10. Минаева В. Н. Методология социального программирования. Специальность 22.00.08 — социология управления. Автореф. ... дис. на со-

- искание ученой степени д-ра социолог. наук. — СПб., 1999. — 36 с.
11. *Єрмолаєв А.* Нас чекає другий етап соціальної революції, який буде жорсткіший за Майдан / А. Єрмолаєв [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ukr.segodnya.ua/politics/pnews/27.10.2015>
 12. *Бердяєв Н.* Духовные основы русской революции / Николай Бердяев [Электронный ресурс] // Собр. соч. в 4 т. — Париж: YMCA-Press, 1990 / Режим доступа: http://www.krotov.info/berdyayev/1918/rev_08.html
 13. *Колодій А.* Про феномен революції в контексті сучасності / А. Колодій // Вісн. Львівськ. ун-ту. Філософсько-політологічні студії. — 2014. — № 5. — С. 133–143. — http://filos.lnu.edu.ua/bulletin_philosophy/ua/docs/visnyk05/visnyk05.pdf